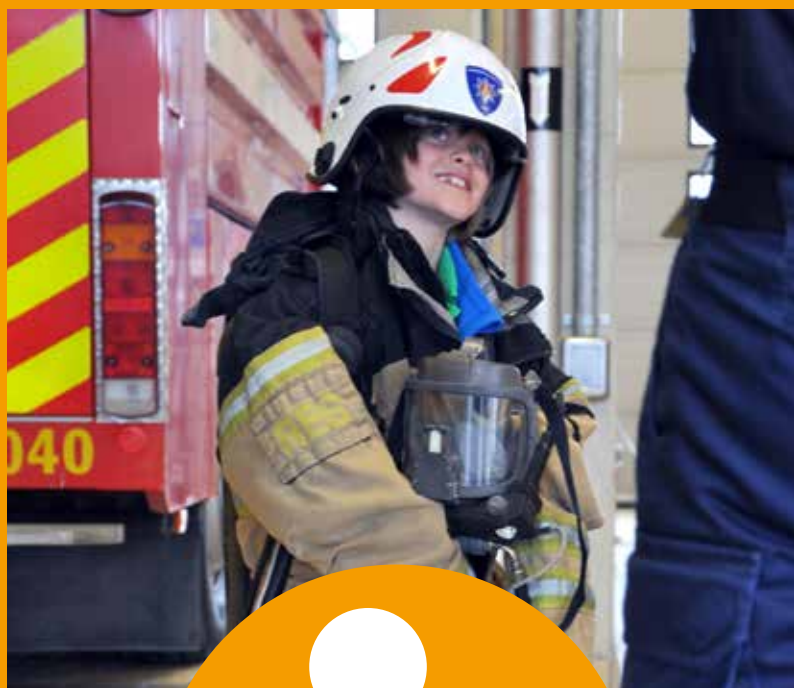

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Att kommunicera brandskydd

– Vägledning för riktade kommunikationsinsatser

Aktiv mot
BRAND

Att kommunicera brandskydd

Vägledning för riktade kommunikationsinsatser

Att kommunicera brandskydd
– Vägledning för riktade kommunikationsinsatser
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Kontakt:

Malin Vestin, 010-240 52 43

Matilda Svensson, 010-240 54 80

Författare: Anna Åhsberger och Monica Bengtsson,
Räddningstjänsten Syd

Layout: Advant Produktionsbyrå

Publ.nr: MSB948 - december 2015

ISBN: 978-91-7383-624-1

Förord

En stor del av de bränder som inträffar i byggnader sker i bostäder. Det är även i bostäder som personer i störst utsträckning skadas eller omkommer i bränder.

Historiskt har det brandförebyggande arbetet på lokal nivå skett genom tillsyn över brandskyddet i allmänna byggnader tillsammans med utbildnings- och informations-tillfällen till allmänheten om hur man skyddar sig vid brand. Trots dessa insatser ses inte någon större ändring i dödsbrandsstatistiken. Detta talar för att det förebyggande arbetet behöver utvecklas och att en viktig del i det är att genomföra mer riktade kommunikationsinsatser mot en avgränsad målgrupp.

Under 2014 lät MSB, inom ramen för Aktiv mot brand, genomföra en basmätning av privatpersoners kunskap om, och inställning till, brand och brandskydd. Undersökningen visar en viss skillnad mellan det ansvar som de flesta upplever att de har för sitt eget brandskydd och den kunskap som finns om bränder och brandskydd. Exempelvis är det nio av tio som uppfattar att de själva, eller någon i hushållet, har det största ansvaret för brandskyddet, samtidigt som det endast är en av fyra som vet vad de ska göra om det börjar brinna. De flesta tycker dock att det är viktigt att veta hur man kan förebygga brand och hur man ska agera om brand uppstår. Däremot är det endast en av tio som är oroliga för att drabbas av brand i hemmet, och ytterst få tror att det finns en reell risk att drabbas. En slutsats som kan dras är att de flesta ser brand som något som drabbar andra men inte en själv. Detta påverkar i sin tur mottagligheten för brandskyddsinformation.

Redan för ett antal år sedan började vissa räddningstjänster arbeta för att öka kunskapen om brandrisker och brandskydd i bostäder. Detta gjordes genom så kallade hembesök. 2012 utvärderade MSB arbetsmetoden, och resultatet visade att metoden gör skillnad. De hushåll som intervjuats och som haft hembesök har fått nya kunskaper och detta har också till viss del förändrat deras beteende. Informationen sprids också vidare, både inom och utanför familjen.

Syftet med den här vägledningen är att den ska inspirera och stödja arbetet på lokal nivå så att fler riktade kommunikationsinsatser startas upp och blir genomförda. Vårt mål är att det bidrar till att stärka det lokala brandförebyggande arbetet som vi ser behöver vila på tre ben: fortsatta kampanjer inom ramen för den nationella informationsinsatsen, att identifiera och sätta in åtgärder hos särskilt riskutsatta samt den uppsökande verksamhet som beskrivs i denna vägledning. Dessa tre delar är det som vi numera benämner som konceptet Aktiv mot brand.

Vägledningen är skriven av Räddningstjänsten Syd på uppdrag av MSB. Räddningstjänsten Syd har även bidragit med bilder samt de flesta av de bilagor som det hänvisas till i vägledningen.

Även Räddningstjänsten Karlstadsregionen och Sotning och ventilation Karlstad AB har bidragit i arbetet. Dessa har beskrivit det samarbete de har som innebär att brandskyddskontrollanter informerar om brandskydd i samband med de brandskyddskontroller som genomförs av eldstäder i bostäder. Räddningstjänsten Karlstadsregionen har även bidragit med vissa bilagor till vägledningen. Sotning och ventilation Karlstad AB har bidragit med bilder att använda i materialet.

Patrik Perbeck

Enhetschef, MSB

Innehåll

Inledning	9
Varför finns denna vägledning?	9
Vad innehåller vägledningen?	10
Att bemöta och kommunicera	13
Det personliga mötet	13
Målgrupper	13
Hembesök	17
Hembesök hos den breda allmänheten	18
Hembesök hos seniorer	23
Hembesök i studentkorridorer	28
Hemmaträffar	33
Arrangemang	39
Arbetsgång	39
Tips på arrangemang och aktiviteter	42
Vidareinformatörer	49
Kommunikation via sotarnas brandskyddskontrollanter	49
Kommunikation via kommunens vård- och omsorg	52

Inledning

Inledning

Så länge personer skadas och omkommer i bränder är det viktigt att alla som bor och vistas i Sverige känner till hur man skyddar sig mot brand och vad man ska göra om det börjar brinna. För att öka kunskapen och påverka attityder och beteenden kring risker och brandskydd är relations- skapande kommunikation en viktig tillgång.

Denna vägledning är till för att ge inspiration om hur man kan arbeta med brandskyddsfrågor genom olika former av riktade kommunikations- insatser. Den riktar sig i första hand till räddningstjänster, men kan även inspirera andra organisationer och aktörer.

I KORTHET

I denna vägledning får du och din organisation inspiration och stöd att arbeta systematiskt med riktade kommuni- kationsinsatser för att minska antalet bostads- bränder.

Varför finns denna vägledning?

Omkring 90 % av dödsbränderna i byggnader inträffar i bostaden. 73 % av de som omkommer i bränder gör det innan räddningstjänsten är framme.¹ Därför är det viktigt att räddningstjänsten tillsammans med andra aktörer, som exempelvis fastighetsägare, socialtjänst, vård- och omsorgsförvaltning och ideella organisationer verkar för att förebygga bostadsbränder.

Vägledningen utgår från "Nationell strategi för att stärka brandskyddet för den enskilda människan",² som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tog fram efter att 2009 ha fått ett regeringsuppdrag för att stärka brandskyddet för den enskilde i boendemiljön.

Denna nationella strategi har visionen:

"INGEN SKA OMKOMMA ELLER SKADAS ALLVARLIGT TILL FÖLJD AV BRAND"

Kopplat till visionen finns tre mål:

- Antalet döda och svårt skadade vid bränder i bostadsmiljö ska minskas med minst en tredjedel till år 2020.
- Medvetenheten hos enskilda om brandrisker och hur man ska agera i händelse av brand ska öka.
- Andelen fungerande brandvarnare och brandskyddsutrustning i bostäder ska öka.

Den nationella strategin beskriver att brandskyddet i boendemiljön ska stärkas genom de fyra områdena *kunskap och kommunikation, tekniska lösningar, lokal samverkan* samt *utvärdering och forskning*. Ett speciellt fokus ska ligga på personer och grupper med särskilda behov. Inom området kunskap och kommunikation är målet att öka kunskapen om hur man skyddar sig mot brand och hur man agerar om det börjar brinna, bland annat genom nationella informationsinsatser och riktade kommunikations- insatser mot särskilda målgrupper.

1. Dödsbränder 2008, MSB 0085-09.

2. En nationell strategi för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda, redovisning av uppdrag (FÖ2009/2196/SSK, 2009-11-05), MSB dnr 2009-14343, 2010-09-28.

I KORTHET

Här presenteras erfarenheter för att hjälpa dig att planera, genomföra och följa upp arbete med hembesök, arrangemang och hur du kan använda dig av vidareinformatörer.

TIPS!

Börja i liten skala för att testa hur arbets sättet fungerar hos er. När ni hittat ett system som fungerar kan ni skala upp antalet eller utöka till fler målgrupper.

Vad innehåller vägledningen?

Erfarenheter visar att det är genom dialog och personliga möten som man skapar en relation med medborgarna och därmed når störst framgång i att öka riskmedvetenhet och förmedla kunskap om brandskydd. Detta kan göras exempelvis genom besök i hemmen, olika typer av arrangemang och samverkan mellan olika aktörer.

Beskrivning av tre olika former för kommunikationsinsatser

Inledningsvis finns ett kapitel som beskriver vad man bör tänka på i mötet med olika människor och målgrupper. I efterföljande kapitel presenteras tips på hur planering, genomförande och uppföljning kan ske för olika typer av kommunikationsinsatser. De kommunikationsinsatser som presenteras är:

- Hembesök
- Arrangemang
- Vidareinformatörer

Kommunikationsinsatserna riktas både till *den breda allmänheten* och till målgrupperna *seniorer, unga vuxna* och *vuxna med begränsade kunskaper i svenska språket*. Dessa målgrupper har valts ut som särskilt prioriterade inom ramen för den nationella informationskampanjen "Aktiv mot brand".

Anpassa till den egna organisationen

Koncepten för kommunikationsinsatserna är inte beskrivna i detalj utan mer generellt. Tanken med detta är att varje aktör ska kunna anpassa arbetet utifrån sina förutsättningar och sin organisation.

Kommunikationsinsatserna som föreslås kan vara olika omfattande gällande både tid och resurser. Det viktiga är inte hur många kommunikationsinsatser som genomförs, utan att ni arbetar med det på ett kvalitativt och strukturerat sätt.

Det är alltid bra att ha någon med övergripande ansvar, som kan skapa kontinuitet och har en helhetsbild. Är det en mindre organisation kanske det är en person som har detta ansvar, är det en större organisation kan det behövas flera personer. Anpassa vilka kommunikationsinsatser ni ska satsa på, vilka målgrupper som behöver prioriteras och vilken personal som kan genomföra arbetet utifrån era förutsättningar.

Tre återkommande huvudbudskap

I denna vägledning finns tre huvudbudskap som är återkommande inom alla kommunikationsinsatser:

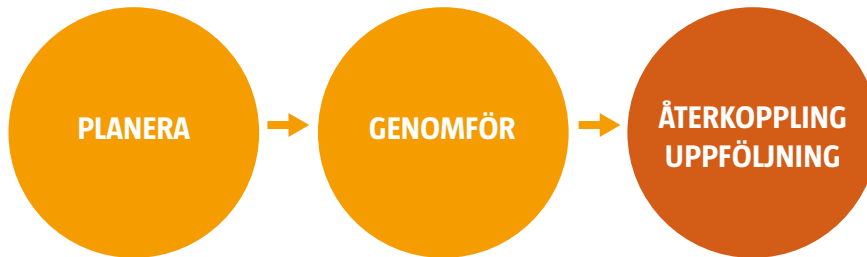
- Hur du förebygger att det börjar brinna i bostaden
- Hur du upptäcker en brand tidigt
- Hur du ska agera om det börjar brinna

Dessa huvudbudskap ligger till grund oavsett i vilken form mötet med våra medborgare sker men anpassas beroende på vilken målgrupp ni träffar. De budskap som presenteras för respektive målgrupp bygger bland annat på erfarenheter från räddningstjänstens tillsynsförare och olycksutredare samt genomförda hembesök.

Planera – genomför – återkoppling och uppföljning

Upplägget för de olika kommunikationsinsatserna som beskrivs i denna vägledning bygger på följande struktur:

- Planera
- Genomför
- Återkoppling och uppföljning

Planeringskedet är det som vanligtvis kräver mest resurser. Oavsett typ av kommunikationsinsats är det viktigt att ha framförhållning för att i god tid planera, ta fram material, marknadsföra och fundera på uppföljning av arbetet.

Själva *genomförandet* handlar till stor del om att faktiskt genomföra det som planerats. Genomförandefasen i denna vägledning består av själva mötet, allt som sker därefter tillhör uppföljningsfasen.

Under rubriken *Återkoppling och uppföljning* ges förslag på hur uppföljning av kommunikationsinsatserna kan göras. En del av detta är att registrera de aktiviteter som genomförts för att därefter jämföra detta med antalet bränder. Målet med kommunikationsinsatserna är att minska antalet bränder i bostäder. För att kunna mäta detta krävs uppföljning under en lång tid. En viktig del är även att utvärdera den egna kommunikationsinsatsen; har de ni mött fått kunskap om hur de ska förebygga bränder, har de fungerande brandvarnare och vet de hur de ska agera vid en brand? Kan arbetssättet förbättras?

Kommunikationsinsatser i samband med en olycka

I samband med en brand kan det finnas behov av olika typer av kommunikationsinsatser för att följa upp händelsen. Beroende på brandens karaktär och vem som drabbats kan det exempelvis handla om hembesök i aktuellt bostadsområde, information på områdets mötesplats eller likande.

Dokumentbank

Till denna vägledning finns en dokumentbank med kompletterande material som exempelvis checklistor och informationsmaterial. Dessa finns på "Aktiv mot brands" webbplats, www.msb.se/aktivmotbrand. Materialet är till för att inspirera, ni bestämmer själva om ni vill använda det och kan i så fall anpassa innehåll, upplägg med mera efter er organisation. I vägledningen finns hänvisning till dokumentbanken när exempel på material finns att tillgå.

TIPS!

I samband med en brand är ofta de boende i området extra intresserade och tar lättare till sig de budskap som förmedlas. Det är bra att ha en beredskap för detta.

**Att bemöta och
kommunicera**

Att bemöta och kommunicera

Oavsett vilken form av kommunikationsinsats som genomförs är det viktigt att tänka på bemötandet av den person som står framför dig. I detta kapitel presenteras erfarenheter från räddningstjänster och andra aktörer kring vad som kan vara bra att tänka på i mötet med olika målgrupper. Genom att ha en ökad förståelse för målgruppens individuella förutsättningar och behov ökar chansen att det som förmedlas når fram och tas emot på rätt sätt.³

Det personliga mötet

Bemötande handlar om respekt och samspel mellan människor. Genom att bygga upp ett förtroende hos de personer ni möter skapar ni en relation och en ömsesidig förståelse för varandra. Kroppsspråk, ögonkontakt, ordval och tonfall spelar en avgörande roll för hur informationen tas emot. Lyssna av vilka kunskaper de personer ni pratar med har i ämnet och svara på frågor. Kan ni inte svara direkt så be att få återkomma.

Avsluta mötet med att be mottagaren att återberätta det ni gått igenom. Då får ni en bild av hur informationen uppfattats och kan förklara eller förtydliga om det behövs.

Efter mötet är det lättare att återkoppla med skriftlig information när ni skapat en kontakt och en grundförståelse hos mottagaren. Arbeta med igenkänning så att det lätt går att relatera till de budskap som förmedlats. Informationen ska vara tydlig och relevant, använd ett rakt och enkelt språk med bilder och illustrationer och inte för mycket text. Det bör även framgå vart mottagaren kan vända sig vid frågor.

Målgrupper

Inom den nationella informationskampanjen "Aktiv mot brand" är seniorer, unga vuxna och vuxna med begränsade kunskaper i svenska språket målgrupper som är särskilt prioriterade. Vid kommunikationsinsatser för dessa målgrupper är det bra att ha en bild över om det finns särskilda risker förknippade med dessa. Med en ökad förståelse för målgrupperna kan budskap och bemötande bli mer riktat vilket ökar chanserna att det som förmedlas verkligen når fram.

Seniorer

I den nationella dödsbrandsstatistiken är äldre klart överrepresenterade om man ser till döda per miljoner invånare. I MSB:s nationella strategi lyfts det fram att andelen äldre i samhället kommer bli allt större i framtiden, samtidigt som det finns en politisk inriktning som vill att äldre ska bo kvar hemma med hjälp av boendeanpassning och stöd istället för att flytta till särskilda boenden.

Det är viktigt att tänka på att bara för att man är äldre så är man inte automatiskt i behov av ett förstärkt brandskydd. Utgå därför inte från att en senior behöver extra skydd, utan börja med att skapa en bild över förutsättningarna för varje person ni pratar med. Med stigande ålder ökar dock risken att omkomma i brand eftersom åldern så småningom kan

I KORTHET

Det personliga mötet där relationer skapas är viktigast, sen kan andra informationskanaler förstärka eller komplettera det personliga mötet men aldrig ersätta det.⁴

3. Från information till relation, SABO, maj 2009

4. Från information till relation, SABO, maj 2009

I KORTHET

Med stigande ålder ökar risken att omkomma i brand. Det är därför viktigt att seniorer får reda på hur de kan förebygga en brand i sitt hem och vilka möjligheter det finns att komplettera sitt brandskydd med olika hjälpmedel.

leda till minnessvårigheter, nedsatt syn/hörsel eller minskad rörlighet. Detta kan göra det svårare att upptäcka en brand i tid eller svårare att agera om det börjar brinna.

Utgå alltid från varje seniors situation och behov. Räcker det att skapa en medvetenhet kring vanliga risker för att förändra ett beteende? Eller behöver personen tekniska hjälpmedel i sin bostad? För att kunna göra en bedömning om vilken nivå på brandskyddet som krävs kan ni ta hjälp av MSB:s publikation *"Brandsäker bostad för alla: vägledning för individanpassat brandskydd"* och börja arbeta med individanpassat brandskydd. Det är ett mer fördjupat arbetssätt än det som beskrivs i denna vägledning.

I KORTHET

De under 25 år har ofta ett "det drabbar inte mig"-tänk. För att nå fram kan det vara bra att visa hur hemska konsekvenserna av en brand kan bli och hur snabbt ett brandförlopp går.

Unga vuxna

År 2012 genomförde Markör en undersökning på uppdrag av MSB för att identifiera vilket behov av brandskyddsinformation denna målgrupp har och hur riskbeteendet ser ut. Undersökningen visade bland annat att unga vuxna i stor utsträckning har ett "det kan inte drabba mig"-tänk och är mindre försiktiga i sin bostad. Stress, trötthet och alkohol är andra faktorer som gör att de blir mindre försiktiga och inte tänker lika mycket på vilka konsekvenser en viss handling kan få⁵.

5. Rapport: Unga och risktagande 2012, MSB/Markör Marknad och Kommunikation, oktober 2012

Unga vuxna utsätts för ett konstant brus av information. Därför är sättet att sprida information till denna målgrupp extra viktigt. Markörs undersökning visar att en effektiv metod för att fånga ungas intresse är att använda bilder och filmer som visar hur snabbt ett brandförlopp kan vara och hur hemska konsekvenserna kan bli. Undersökningen visar även att humorinslag i budskapet kan vara en effektiv väg för att nå fram. Erfarenheter visar att information till studenter kan behöva framföras på engelska eftersom ett stort antal studenter är internationella.

I denna vägledning beskrivs kommunikationsinsatser som riktar sig till unga vuxna, personer mellan 18 och 24 år, som har flyttat till studentkorridor.

Vuxna med begränsade kunskaper i svenska språket

Personer som flyttar till Sverige i vuxen ålder riskerar att inte nås av brandskyddsinformation. Det kan bero på bristande kunskaper i det svenska språket, men det kan även bero på att kommunikationen sker i kanaler som målgruppen inte följer.

I mötet med personer med begränsad kunskap i svenska språket är det lämpligt att använda sig av lätt svenska och visa bilder eller filmer för att förtydliga budskapet. Om skriftlig information på andra språk än svenska ska lämnas är det bra att använda sig av en tolk eller liknande för att kvalitetssäkra materialet. MSB:s erfarenheter från detta är dock att det är mycket svårt att översätta informationen på ett korrekt vis, även med professionella tolkar. Tänk på att kunna motivera valet av språk ni översatt till, det är viktigt att inte någon språkgrupp känner sig exkluderad.

När man pratar om denna målgrupp är det lätt att hamna i diskussioner om grupper med mångkulturell bakgrund eller grupper med annan säkerhetskultur. Detta är en helt annan sak än begränsningar i svenska språket. Bara för att någon kommer från ett annat land så har personen inte heller automatiskt en annan säkerhetskultur. Det behövs mer kunskap om andra kulturer, seder och sociala koder för att kunna anpassa budskap och bemötande efter det.⁶

I KORTHET

Tänk på att använda lätt svenska och mycket bilder när ni vill nå ut med ett budskap till vuxna med begränsade kunskaper i svenska språket.

6. Att säkerställa att vi är välkomna, *Om organisationers strategiska kommunikation och förtroendeskapande arbete i det mångkulturella samhället*, Susanna Magnusson – Lunds universitet, 2014

Hembesök

Hembesök

I detta kapitel får ni exempel på hur hembesök i olika former kan genomföras, såväl hos den breda allmänheten som prioriterade målgrupper. Hembesök bidrar till ett ökat brandskydd i hemmet. Det personliga mötet är ett sätt att höja människors kunskap samtidigt som det ger en möjlighet att utvärdera statusen på brandvarnare och annan brandskyddsutrustning.^{7[1]} Hembesöken ska vara trygghetsskapande, kompetenshöjande och relationsbyggande. Följande fyra varianter av hembesök beskrivs:

- *Hembesök hos den breda allmänheten*
Genom hembesök hos den breda allmänheten möter ni många människor och kan genom ett kort möte i dörröppningen föra en dialog på 5-10 minuter kring allmänt brandskydd i hemmet.
- *Hembesök hos seniorer*
När det gäller hembesök hos seniorer anpassas budskap och upplägg till denna specifika målgrupp. Tanken är att ni under ca 15-20 minuter tillsammans med den boende går igenom vilka risker som finns i hemmet och vid behov kommer med förslag på anpassade åtgärder.
- *Hembesök i studentkorridor*
Här beskrivs ett koncept för unga vuxna som bor i studentkorridor. Det baseras på att de studenter som bor i rum som ansluter till samma korridor samlas i gemensamhetsutrymmet för att tillsammans prata om brandskyddsfrågor i form av en gruppdiskussion, som varar 20-30 minuter.
- *Hemmaträffar*
Tanken här är att tillsammans med andra samhällsaktörer som verkar för trygghet och säkerhet erbjuda ett möte med fördjupad dialog kring bland annat brandskyddsfrågor. Vid hemmaträffarna möts ett mindre antal människor i någons hem för att under ca två timmar diskutera trygghets- och säkerhetsfrågor kopplade till den gruppen som träffas.

Även vid hembesök hos den breda allmänheten träffar man personer som tillhör olika målgrupper, men som inte nödvändigtvis behöver ett målgruppsanpassat hembesök. Har de boende till exempel begränsade kunskaper i svenska språket klarar man sig i de flesta fall genom att använda bilder, filmer och prata på lätt svenska eller engelska. Gör alltid en bedömning om det finns ett behov av ett målgruppsanpassat hembesök och anpassa bemötandet efter personen som står framför er.

Vill ni påbörja ett arbete med hembesök är det en god idé att starta med en pilotstudie med ett fast slutdatum, för att ha möjlighet att prova och utvärdera hur det fungerar. En årlig uppföljning bör göras för att se hur metodiken fungerar.

TIPS!

Kompletterande aktiviteter för räddningstjänst: Om den operativa styrkan gör hembesök kan de även passa på att orientera i området.

Till exempel kan insatstaktik diskuteras och räddningsvägar och framkörningskort kontrolleras.

Hembesök i flerbostadshus kan kompletteras med en tillsyn enligt LSO hos fastighetsägaren.

7. [1] <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandskydd/Nationell-strategi-for-starkt-brandskydd/Kunskap-och-kommunikation/>

Hembesök hos den breda allmänheten

I detta avsnitt beskrivs hur hembesök kan genomföras hos den breda allmänheten.

Riktade budskap

Informationen utgår från de tre huvudbudskapen; hur du förebygger att det börjar brinna, hur du upptäcker en brand tidigt och hur du ska agera om det börjar brinna. De budskap som anges nedan bygger på erfarenheter från räddningstjänstens hembesök, tillsyner och olycksutredningar. De följer även MSB:s publikation *"Brandskydd i bostäder - för dig som ger råd"*.

Det är viktigt att budskapen i första hand förmedlas genom dialog. Bilder och filmer kan med fördel användas för att förstärka och förtydliga budskapen.

Förebygga att det börjar brinna

- Eftersom *brand på spisen* är den vanligaste brandorsaken i svenska hem är det viktigt att diskutera detta. Berätta vad konsekvenserna kan bli om de glömmer mat på spisen, att en brand eller torrkokning kan uppstå.
- Eftersom rökning är den vanligaste orsaken till dödsbränder i Sverige är det bra att föra ett samtal om detta.
- Även risken med *levande ljus* bör lyftas eftersom erfarenheter visar att bränder där dessa är involverade bland annat ökar under höst och vinter.
- *Elektriska prylar* blir allt vanligare i hemmen. Prata om riskerna och hur laddning av dessa bör ske.

Upptäcka en brand tidigt

- Det viktigaste brandskyddet i bostäder är *brandvarnaren*. Prata om vikten av att ha en fungerande brandvarnare och hur den ska placeras. I bostäder rekommenderas minst en brandvarnare per våningsplan och brandvarnaren ska placeras i taket i eller intill sovrum så att den kan höras även om man sover. Om man sover med stängda dörrar är det lämpligt att ha en brandvarnare i varje rum man sover i.

Agera om det börjar brinna

- Ju tidigare en brand upptäcks desto lättare är den att släcka. I hemmen rekommenderas en *brandfilt* och 6 kg *pulversläckare*. Rekommendera en släckare per plan om den ni möter har en bostad i flera våningar. Informera om att bränder på spis inte ska släckas med vatten utan att de ska använda ett lock eller en brandfilt eller likande.
- Informera om vikten av att *stänga dörren* till brandrummet och framförallt till trapphuset om hembesök görs i flerbostadshus.
- Vid hembesök i flerbostadshus - förklara att de ska *utrymma* om det brinner i deras lägenhet men att de annars är säkra i sin bostad och aldrig ska gå ut i ett rökfyllt trapphus. Vid hembesök i enfamiljshus med två våningar kan ni be dem fundera på hur de ska utrymma om de befinner sig på andra våningen och det brinner på första våningen.
- Informera om *larmnumret 112* och hur ett samtal med SOS går till. Erfarenheter från hembesök visar att många inte vet hur en brandvarnare fungerar. Det är många som tror att deras brandvarnare är kopplad direkt till SOS och därför larmar de inte själva.

PLANERA HEMBESÖKEN

✓ UTBILDA PERSONAL SOM SKA GENOMFÖRA BESÖKEN

Utbilda personal

Innan hembesöken genomförs behöver ni ha en genomgång med personalen som ska genomföra besöken. Presentera varför hembesöken ska genomföras, hur de ska gå till och vilka budskap som ska förmedlas. Ha gärna MSB:s publikation *"Brandskydd i bostäder – för dig som ger råd"* som ett underlag till utbildningen. Det som är avgörande för ett lyckat hembesök är att ha en bra dialog med den ni möter, diskutera gärna hur ni lyckas med detta.

✓ SKAPA EN PLAN FÖR BESÖKEN

Skapa en plan

När ni startar med hembesöken är det bra att börja i *ett* område. Underlag för att planera var hembesöken ska genomföras kan hämtas från räddningstjänstens insatsrapporter. Välj med fördel ett område som har haft många tillbud eller händelser. I en mindre stad/kommun eller om bostadsbränderna har varit få kan det vara svårt att se specifika trender. Se i så fall till att komma igång med arbetet och besök medborgarna ur ett brett perspektiv för att skapa relationer och föra dialoger om trygghet och brandskyddsfrågor. Information om incidenter kan även hämtas från andra samhällsaktörer som verkar i staden/kommunen.

✓ KONTAKTA FASTIGHETSÄGARE

Kontakta fastighetsägare

Om ni avser att göra hembesök i flerbostadshus så ska fastighetsägaren kontaktas. Informera om att hembesök kommer att genomföras, vad syftet är samt under vilken tidsperiod de kommer att göras.

Dialogen bör ha utgångspunkt i fastighetsägarens ansvar för brandskyddet och att hembesöken inte ersätter detta, utan enbart kompletterar deras arbete.

Diskutera med fastighetsägaren hur ni ska hantera de bostäder som inte har en fungerande brandvarnare. För att inte behöva lämna en bostad utan en fungerande brandvarnare är det bra att i förväg komma överens med fastighetsägaren om en plan för detta. Ett arbetssätt är att ni byter batteri när det behövs och sätter upp en brandvarnare provisoriskt (till exempel med självhäftande tejp) om en sådan saknas. Därefter kan fastighetsägaren montera brandvarnaren permanent samt ersätta er med nya brandvarnare. Ett annat alternativ är att fastighetsägaren förser er med brandvarnare innan besöken. Fråga även fastighetsägaren hur denna säkerställer att det finns brandvarnare hos de som inte var hemma vid besöken.

Vid samtalet är det även bra att komma överens om hur ni får tillgång till fastigheten genom nycklar till eventuella bommar eller grindar samt tillträde till trapphus. Ibland kan ni erbjuda fastighetsägaren att följa med under besöken för att skapa ett engagemang och ökad förståelse för vad hembesöken innebär.

✓ FÖRANNONSERA BESÖKEN

Förannonsera besöken

Förannonsera om att hembesök kommer att genomföras och när detta kommer att ske. Detta bör helst göras genom lappar i varje brevlåda. Förslag på underlag finns i bilaga A. Vid hembesök i flerbostadshus, undersök om fastighetsägaren har möjlighet att hjälpa till med annonseringen.

GENOMFÖR HEMBESÖKEN

Samtal om brandskydd

Vid besöket är det viktigt att använda tjänstekläder, att kunna visa tjänstlegitimation eller på annat sätt visa vilken organisation man företräder. Gå gärna två och två eller ha visuell kontakt med en kollega under hela tiden för hembesöken. Detta är främst av säkerhetsskäl.

Det viktigaste vid hembesöket är själva mötet, att skapa en dialog och ett samtal om brandrisker i deras hem, vad de kan göra för att förebygga bränder och hur de ska agera om det börjar brinna. Be att få prata med alla som bor i bostaden, på så sätt nås fler personer och de kan tillsammans föra en dialog efter besöket. Lyssna på de ni träffar och svara på deras frågor.

Testa brandvarnare

Be de boende att testa sina brandvarnare medan ni är där. Lämna aldrig en bostad som saknar en fungerande brandvarnare. Byt batteriet om det är slut och sätt upp en ny brandvarnare om en sådan saknas. Detta kan göras provisoriskt med självhäftande tejp.

Sammanfatta mötet

Be de boende återberätta samtalet. Förklara eller förtydliga om det behövs.

Informationsmaterial

Dela ut skriftligt informationsmaterial som sammanfattar det ni gått igenom. Detta för att den boende i efterhand ska bli påmind om besöket och det ni pratade om. Exempel på informationsmaterial att lämna finns i bilaga B.

Hos de som inte är hemma eller inte öppnar lämnas informationen (bilaga B) i brevlådan. Det kan även vara bra att lämna information om vart de kan vända sig om de skulle vilja ha ett hembesök en annan dag eller om de har frågor. Exempel på detta finns i bilaga C.

Dokumentera brandvarnarförekomst och eventuell uppföljning

Besöken dokumenteras utifrån brandvarnarförekomst och vilka som inte var hemma för att bland annat kunna återkoppla till fastighetsägare. Andra observationer kan också dokumenteras, till exempel om det fanns brännbart material i trapphuset.

Om det uppmärksammas att någon boende har behov av ett målgruppsanpassat hembesök bör detta dokumenteras för att sedan följas upp internt.

SAMTAL OM BRANDSKYDD

TESTA BRANDVARNARE

BE DEN BOENDE SAMMANFATTA MÖTET

LÄMNA KVAR INFORMATIONSMATERIAL OM BRANDSKYDD

DOKUMENTERA BRANDVARNARFÖREKOMST OCH EVENTUELLT BEHOV AV UPPFÖLJNING

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

✓ INTERN UPPFÖLJNING

Intern uppföljning

✓ ÅTERKOPPLING TILL FASTIGHETSÄGARE

Efter besöken registreras brandvarnarförekomst. I registreringen ska adressen framgå, vilket lägenhetsnummer som avses, om brandvarnare fanns men inte fungerade alternativt om brandvarnare saknades. Denna information används vid återkoppling till fastighetsägare och för intern uppföljning.

Genom registreringen dokumenteras vilka områden som besökts, hur många som informerats och om det finns behov av återbesök eller kompletterande arrangemang i området. Detta kan övervägas beroende på hur kunskapsnivån hos de boende var, om många inte var hemma eller om brandvarnarförekomsten var låg.

Vid de hembesök där ett behov av tillsyn enligt LSO eller målgruppsanpassat hembesök uppmärksammas ska detta återkopplas till respektive ansvarig, om sådan finns.

Målet med hembesöken är att antalet bostadsbränder och konsekvenserna av dessa ska minska. Som nämnts tidigare är det ett långsiktigt arbete. Genom statistiken från hembesöken får ni ett bra underlag för att i kombination med andra arrangemang i området kunna undersöka om antalet räddningsinsatser med tiden minskar.

Tänk på att även återkoppla till de som genomför hembesöken, det är viktigt att de får se effekten av sitt arbete för att skapa ökad motivation och lärande.

Återkoppling till fastighetsägare

Efter hembesök i flerbostadshus sker återkoppling till fastighetsägaren avseende statistik över brandvarnarförekomst, vilka som inte var hemma och övriga observationer. Knyt an till planeringsmötet innan hembesöken och be fastighetsägaren redogöra för hur han/hon tänker följa upp och åtgärda de bostäder som inte hade brandvarnare. Visar det sig att många saknar brandvarnare kan ni behöva understryka att det är fastighetsägarens ansvar att förse de boende med brandvarnare.

Hembesök hos seniorer

I detta avsnitt får ni tips på hur hembesök kan genomföras hos personer som bor på exempelvis seniorboende, trygghetsboende eller +55-boende. Det som är gemensamt för dessa boendeformer är att man bor i helt vanliga bostäder, men att de kan vara funktionellt utformade med exempelvis bostadsanpassning. I många fall finns även möjlighet till gemenskap och social samvaro. Åldersgränsen för att flytta in i bostäderna varierar. För enkelhetens skull används benämningen seniorboende i denna vägledning. Vård- och omsorgsboenden och äldreboenden omfattas av särskilda brandskyddskrav och organisation på plats och behandlas inte i denna vägledning. Ett arbete med att hitta särskilt riskutsatta personer och hjälpa dem att individanpassa sitt brandskydd kan genomföras med stöd av MSB:s vägledning *"Brandsäker bostad för alla: vägledning för individanpassat brandskydd"*.

Initieringen av hembesök hos seniorer kan dels vara planerade och dels vara händelsebaserade för att följa upp en brand i bostad eller om man vid ett hembesök hos den breda allmänheten har uppmärksammat att någon behöver ett målgruppsanpassat hembesök.

Riktade budskap

Budskapen bygger på de tre huvudbudskapen; hur du förebygger att det börjar brinna, hur du upptäcker en brand tidigt och hur du ska agera om det börjar brinna. Erfarenheter från genomförda hembesök, tillsyner och olycksutredningar visar att extra fokus vid hembesök hos seniorer bör läggas på nedanstående punkter. I MSB:s publikation ”Systematiskt arbete för äldres säkerhet: om fall, trafikolyckor, bränder och suicid” finns också en hel del information om riskfaktorer för brand och hur dessa kan förebyggas.

Förebygga att det börjar brinna

- Eftersom brand på *spisen* är den vanligaste brandorsaken i bostäder i Sverige är det viktigt att prata om detta. Erfarenheter från hembesök hos seniorer visar att spisen har en tendens att bli ett förvaringsutrymme för bland annat post. Information om att inte förvara brännbart material på spisen är därför relevant. Spisvakt eller timer kan vara ett hjälpmedel att rekommendera om den ni besöker exempelvis har haft tillbud på spisen tidigare eller har minnessvårigheter.
- I olycksutredningar från räddningstjänsten framgår att *läslampor* som trillat ner i sängar och antänt sängkläder har förekommit. Det kan vara bra att kontrollera och informera om detta.
- Risker med *rökning* och hantering av *levande ljus* är också viktiga budskap. Vid rökning finns obrännbara lakan eller brandförkläde och för att förhindra bränder orsakade av ljus kan batteriljus vara ett alternativ.

Upptäcka en brand tidigt

- Med stigande ålder är det vanligt att hörseln försämras, vilket kan leda till att man inte uppfattar signalen från en vanlig *brandvarnare*. Det finns brandvarnare som kan kopplas till en vibratorplatta som läggs under kudden för att uppfatta att brandvarnaren tjuiter även när man sover. Det går även att komplettera trygghetslarmet med en brandvarnare, så att en larmsignal skickas till larmcentral om brandvarnaren aktiveras.

Agera om det börjar brinna

- För många, inte bara seniorer, kan det vara svårt att hantera en 6 kg pulversläckare för att *släcka en brand*. Tipsa då om att man kan ha två stycken 2 kg pulversläckare istället. Det kommer även att finnas tillfällen där ni gör bedömningen att personen inte kan hantera en släckare alls. Då är det viktigare att förmedla att personen inte ska fokusera på att släcka, utan istället *stänga dörren till brandrummet* och *utrymma*.
- Vad gäller möjligheten att utrymma så kan denna påverkas exempelvis av att man är sängliggande eller tar mediciner som gör att man sover väldigt djupt. Hos dessa personer är det verkligen viktigt att förebygga bränder eftersom de har svårt att sätta sig i säkerhet vid en eventuell brand.

- Erfarenheter från hembesök visar att många äldre inte kommer ihåg nödnumret vid en stressad situation och därför inte kan *larma 112*. En del kan på grund av minnesproblematik eller talsvårigheter inte uppge sin adress. Hos dessa personer är det lämpligt att komplettera trygghetslarmet med en brandvarnare, vilket leverantören för trygghetslarmet kan ordna. På så sätt får larmcentralen en direkt indikation på att det är en brand som inträffat och att den boende inte söker hjälp för annat. Klisterlapp med larmnumret samt den egna adressen kan också sättas upp vid telefonen.

PLANERA HEMBESÖK HOS SENIORER

Utbilda personal

Innan hembesöken hos seniorer påbörjas bör samtlig personal som ska genomföra dessa genomgå en utbildning där arbetsmetodik, problematik med att bli äldre, budskapen och bakgrunden till dessa presenteras. En viktig del i utbildningen är även kunskapen och förståelsen för de tekniska hjälpmedel som finns för att stärka brandskyddet. Exempel på utbildning finns i bilaga D.

Inventering/planering

För att kunna planera hembesöken behöver en inventering av seniorboenden i kommunen genomföras. Ta reda på följande:

- Var i kommunen det finns seniorbostäder.
- Vilka områden ni ska inrikta er på (ett ingångsvärde här kan vara erfarenheter från räddningstjänstens insatsrapporter, om det till exempel har varit flera bränder på vissa adresser).
- Vem som är fastighetsägare.
- Antal lägenheter i fastigheten.
- Hur mycket personalresurser som finns att tillgå.

Möte med fastighetsägare

Boka ett möte med fastighetsägaren för att informera om att hembesök kommer genomföras, vad syftet är samt när besöken kommer att äga rum. Säkerställ att ni har tillgång till boendet genom nycklar till eventuella bommar eller grindar och tillträde till trapphus.

Dialogen bör ha utgångspunkt i fastighetsägarens ansvar för brandskyddet och att hembesöken inte ersätter detta, utan enbart kompletterar deras arbete.

Diskutera med fastighetsägaren hur ni ska hantera de bostäder som inte har en fungerande brandvarnare. För att inte behöva lämna en bostad utan en fungerande brandvarnare är det bra att i förväg komma överens med fastighetsägaren om en plan för detta. Ett arbetssätt är att ni byter batteri när det behövs och sätter upp en brandvarnare provisoriskt (till exempel med självhäftande tejp) om en sådan saknas. Därefter kan fastighetsägaren montera brandvarnaren permanent samt ersätta er med nya brandvarnare. Ett annat alternativ är att fastighetsägaren förser er med brandvarnare innan besöken. Fråga även fastighetsägaren hur denna säkerställer att det finns brandvarnare hos de som inte var hemma vid besöken.

- ✓ **UTBILDA PERSONAL SOM SKA GENOMFÖRA BESÖKEN**
- ✓ **INVENTERA SENIORBOSTÄDER OCH SKAPA EN PLAN FÖR BESÖKEN**
- ✓ **MÖTE MED FASTIGHETSÄGARE**
- ✓ **KONTAKTA VÅRD- OCH OMSORGSFÖRVALTNING ELLER LIKANDE**
- ✓ **FÖRANNONSERA BESÖKEN**

Be även fastighetsägaren att hjälpa till med förannonsering av besöket genom att dela ut lappar i brevlådorna. Ibland kan ni erbjuda fastighetsägaren att följa med under besöken för att skapa ett engagemang och ökad förståelse för vad hembesöken innebär.

Kontakt med vård- och omsorgsförvaltning eller liknande

Kontakta kommunens vård- och omsorgsförvaltning eller liknande funktion eftersom eventuella behov av åtgärder för att stärka brandskyddet kan falla inom deras ansvarsområde. Informera om att hembesök kommer genomföras, vad det innebär och att ni kan komma att kontakta dem om ni upptäcker att någon har behov av ett förstärkt brandskydd.

Vissa seniorboenden är kopplade till en privat aktör som genomför hemtjänst eller liknande. Ta då kontakt med dem för att diskutera genomförande och uppföljning.

Förannonsera besöken

Förannonsera besöken så att de boende har möjlighet att hålla sig hemma. Det är även viktigt ur aspekten att många äldre är rädda för att öppna dörren för personer de inte känner. Om de fått veta att ni kommer, att ni har tjänstekläder och kan visa legitimation så ökar tryggheten. Be fastighetsägaren lägga lappar i brevlådorna och sätta upp lappar i trapphusen. Förslag på anslag finns i bilaga A.

GENOMFÖR HEMBESÖK HOS SENIORER

✓ GENOMFÖR HEMBESÖK MED HJÄLP AV CHECKLISTA

Genomför hembesöket

Använd en checklista som underlag i diskussionerna (för exempel på checklista, se bilaga E). Det viktigaste under besöket är att föra en dialog med den boende om brandriskerna i hemmet, hur en brand kan förebyggas, möjligheter att uppfatta att det brinner och hur den boende ska agera om det börjar brinna. Prata även om vilka tekniska hjälpmedel som finns att tillgå om de har behov av det i dagsläget eller vart de vänder sig framöver om ett behov uppstår. Ibland kan det vara en fördel om en anhörig är med vid besöket.

✓ TESTA BRANDVARNARE

Testa brandvarnare

Be de boende att testa sina brandvarnare medan ni är där och hjälp till vid behov. Lämna aldrig en bostad som saknar en fungerande brandvarnare. Byt batteriet om det är slut och sätt upp en ny brandvarnare om en sådan saknas. Detta kan göras provisoriskt med självhäftande tejp.

✓ BE DEN BOENDE SAMMANFATTA MÖTET

Sammanfatta mötet

Be den boende återberätta samtalet. Förklara eller förtydliga om det behövs.

✓ DOKUMENTERA BRANDVARNARFÖREKOMST

Dokumentera brandvarnarförekomst

Dokumentera om det finns fungerande brandvarnare eller inte. Detta för egen intern uppföljning av brandvarnarförekomst i kommunen och även för att kunna återkoppla till fastighetsägare.

✓ DOKUMENTERA ÅTGÄRDER

✓ LÄMNA KVAR INFORMATIONSMATERIAL OM BRANDSKYDD

Dokumentera åtgärder

Finns det ett behov av vidare åtgärder för att stärka brandskyddet måste ni ha ett samtycke från den boende för att få dokumentera behovet och för att få lämna förslag på åtgärder till de instanser som behöver kontaktas (till exempel kommunen eller audionom). Rekommenderade åtgärder och förslag på hjälpmedel kan dokumenteras i checklistan.

Informationsmaterial

Lämna utrymme för frågor innan besöket avslutas och dela ut skriftligt informationsmaterial som sammanfattar det ni har pratat om. På så sätt blir den boende påmind om besöket och kan gå tillbaka i informationsmaterialet om de glömt något. Exempel på informationsmaterial finns i bilaga B och F. Samma material och bilaga C kan lämnas i brevlådan hos de boende som inte haft möjlighet att vara hemma vid besöket.

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

Återkoppling till fastighetsägare

Vid uppföljningsmötet med fastighetsägaren presenterar ni resultatet gällande brandvarnarförekomst och vilka som inte var hemma. Återkoppla till mötet innan hembesöken och be fastighetsägaren redogöra för hur han/hon tänker följa upp och åtgärda de bostäder som inte hade brandvarnare. Visar det sig att många saknar brandvarnare kan ni behöva understryka att det är fastighetsägarens ansvar att förse de boende med brandvarnare.

Kontakt med vård- och omsorg

Om ni vid besöket har fått samtycke om att kontakta kommunen eller annan instans för vidare åtgärder kontaktas dessa. I de fall den boende har hemtjänst är det lämpligt att ta kontakt med den personliga handläggaren. Vid samtalet berättar ni om hembesöket, den boendes situation och vilka åtgärder som ni rekommenderar.

Intern uppföljning

När ärendet lämnats vidare till kommunen, ska alla handlingar avidentifieras innan ni registrerar det internt för sekretessens skull. För den interna uppföljningen är det bra att föra statistik på hur många hembesök som gjorts, brandvarnarförekomst, vilka de vanligaste riskerna är och vilka åtgärder/hjälpmiddel som rekommenderas. Inga personuppgifter får dock finnas kopplade till detta.

Utvärdera även metoden. Det är svårt att få fram kvantitativa mått och trender med en gång, men målet på sikt är att minska antalet bränder hos en grupp som är överrepresenterade i dödsbränder. Lyft fram det kvalitativa och ta till vara på erfarenheter för att förbättra konceptet. Diskutera även hur ny kunskap om målgruppen förvaltas på bästa sätt framöver.

ÅTERKOPPLA TILL
FASTIGHETSÄGARE

KONTAKTA VÅRD-
OCH OMSORG ELLER
LIKNADE

INTERN UPPFÖLJNING
AV ÅTGÄRDER

Hembesök i studentkorridorer

I detta avsnitt får ni vägledning om hur målgruppsanpassade hembesök kan genomföras i studentkorridorer. Denna typ av boende bygger många gånger på att de boende har varsitt rum men delar på kök och gemensamhetsytor. Det byggnadstekniska brandskyddet skiljer sig åt från vanliga lägenheter, vilket är bra att ha kännedom om.

Givetvis bor inte alla unga vuxna i studentkorridorer men de som bor i hyresrätt, bostadsrätt eller motsvarande kan nå genom hembesök hos den breda allmänheten.

Riktade budskap

Budskapen bygger på de tre huvudbudskapen; hur de förebygger att det börjar brinna, hur de upptäcker en brand tidigt och hur de ska agera om det börjar brinna. Erfarenheter från genomförda hembesök, tillsyner och olycksutredningar visar att extra fokus vid hembesök hos unga vuxna bör läggas på nedanstående.

Förebygga att det börjar brinna

- Informera om att korridoren utanför boenderummen ska fungera som utrymningsväg och vara brandtekniskt avskild. Ett vanligt problem är att dörrar mellan boenderummen ofta står öppna. Det förvaras även brännbart material i själva korridoren, som fylls med allt från kläder och skor till möbler.
- En av de vanligaste orsakerna till bränder i studentkorridorer är torrkokningar. Det beror ofta på att någon börjat laga mat i köket och sedan gått in på sitt rum medan maten tillagas, och därefter glömt bort den. Flest torrkokningar sker nattetid. Ytterligare en erfarenhet är att vissa utbytesstudenter kommer från länder där det är vanligt med gasspis. Informera om hur spispattan fungerar och att den måste stängas av ”trots att det inte kommer någon gaslåga”.
- Oordning i köket riskerar att bidra till ett snabbare brandförlopp. Informera om vikten av att inte förvara saker på spisen.
- Hemma hos unga vuxna finns ofta elektrisk prylar i olika former; datorer, mobiltelefoner, surfplattor, hårfönar, platt- och locktång och så vidare. Informera om att dessa kan orsaka brand om de glöms bort eller placeras på fel ställen.

Upptäcka en brand tidigt

- I de korridorer där det finns *automatiskt utrymningslarm* saknar de boende ofta tydliga instruktioner om hur ett aktiverat utrymningslarm ska hanteras. På rummen är det de boendes ansvar att testa sin *brandvarnare*, vilket många inte vet. Om korridoren inte har utrymningslarm, utan vanliga brandvarnare är det ofta otydligt vems ansvar det är att dessa kontrolleras. Påpeka att detta ansvar måste vara tydligt fördelat mellan fastighetsägare och de boende.

Agera om det börjar brinna

- Handbrandsläckare utlöses ibland utan att det brinner och i vissa fall vill inte fastighetsägaren ersätta dem, för att inte behöva sanera fler gånger. Finns det ingen handbrandsläckare i de gemensamma ytorna så berätta för de boende hur de kan släcka en brand på annat vis, framförallt på spisen. Rekommendera dock alltid till fastighetsägaren att sätta upp handbrandsläckare och brandfilt i de gemensamma utrymmena.
- Framhäv vikten av att faktiskt utrymma, även om det verkar vara ett falsklarm.
- De flesta som är uppvuxna i Sverige känner till att vårt nödnummer är 112. När ni kommer till en studentkorridor där det finns internationella studenter är det dock viktigt att försäkra sig om att även de känner till detta.
- Informera de boende om vilken adress de ska uppge vid larm och var de ska möta upp räddningstjänsten.

PLANERA HEMBESÖK I STUDENTKORRIDORER

✓ UTBILDA PERSONAL SOM SKA GENOMFÖRA BESÖKEN

Utbilda personal

Även om ni inte djupdyker i det byggnadstekniska brandskyddet vid hembesöken kan det vara bra att känna till förutsättningarna. Utbilda därför samtlig personal som ska genomföra hembesöken i detta. Under utbildningen presenteras även arbetsmetodikerna och bakgrunden till varför ni vill göra målgruppsanpassade hembesök i studentkorridorer. Informera och diskutera risker, erfarenheter från bränder och olyckor i studentkorridorer i just er kommun samt erfarenheter från tillsynsförare.

✓ INVENTERA KORRIDORSBOENDE

Inventering

För att planera var hembesöken ska genomföras behövs en inventering över vilka studentbostäder som finns i kommunen. Ta reda på hur brandskyddet ser ut, då det kan skilja sig mellan olika korridorsboenden. I juni 2014 lanserades en egen verksamhetsklass för gemensamhetsboende i BBR, med tydligare krav på det byggnadstekniska brandskyddet. Kommer ni till en studentkorridor som byggts enligt tidigare lagstiftning finns det ingen specifik utformning i byggreglerna för sådana boenden. Rent byggnadstekniskt har de tidigare kategoriserats som vanlig bostad, och kan fortfarande göra det. Olika räddningstjänster kan ha gjort olika bedömningar av vad som är en skälig nivå för brandskyddet i äldre studentkorridorer, beroende på utformning.

✓ SKAPA EN PLAN FÖR BESÖKEN

Skapa en plan

Utifrån inventeringen skapar ni en plan för när och var besöken ska äga rum och vem som ska genomföra dem. Försök att genomföra hembesöken på tider då så många som möjligt är hemma, en rekommendation är att sikta på vardagskvällar. Var beredd på att det kommer vara svårt att nå alla, föreläsningar pågår även kvällstid och det är många som ägnar sig åt fritidsaktiviteter.

Det är hög omsättning på studenter i korridorsboende. Hembesök behöver därför göras ofta för att säkerställa att informationen når ut. Ett besök per år i varje korridor rekommenderas som utgångspunkt.

✓ KONTAKTA FASTIGHETSÄGARE

Kontakta fastighetsägare

Boka ett möte med fastighetsägare för att informera om att hembesök kommer genomföras, vad syftet är samt när besöken kommer att äga rum. Hör efter vad de har för erfarenheter av brandskyddet i korridorerna. Säkerställ att ni har tillgång till boendet genom nycklar till eventuella bommar eller grindar och tillträde till trapphus.

Dialogen bör ha utgångspunkt i fastighetsägarens ansvar för brandskyddet och att hembesöken inte ersätter detta, utan enbart kompletterar deras arbete.

✓ FÖRANNONSERA BESÖKET

Diskutera med fastighetsägaren hur ni ska hantera de bostäder som inte har en fungerande brandvarnare. För att inte behöva lämna en bostad utan en fungerande brandvarnare är det bra att i förväg komma överens med fastighetsägaren om en plan för detta. Ett arbetssätt är att ni byter batteri när det behövs och sätter upp en brandvarnare provisoriskt (till exempel med självhäftande tejp) om en sådan saknas. Därefter kan fastighetsägaren montera brandvarnaren permanent samt ersätta er med nya brandvarnare. Ett annat alternativ är att fastighetsägaren förser er

med brandvarnare innan besöken. Fråga även fastighetsägaren hur denna säkerställer att det finns brandvarnare hos de som inte var hemma vid besöken.

Ni kan även erbjuda fastighetsägaren att följa med under besöken för att skapa ett engagemang och ökad förståelse för vad hembesöken innebär.

Förannonsera besöket

Informera om att ni kommer att genomföra hembesök, så att alla får chansen att om möjligt hålla sig hemma. Be fastighetsägaren hjälpa till med att dela ut information i de boendes brevlådor och lägga upp information om det på deras hemsida. Exempel på hur detta kan utformas finns i bilaga A.

GENOMFÖR HEMBESÖK I STUDENTKORRIDOR

Samla de boende

Ett hembesök i en studentkorridor ska inte ta för lång tid utan kunna hållas någorlunda kortfattat för att inte tappa de boendes intresse. Genomför hembesöken korridorvis genom att samla de boende i gemensamhetsutrymmet. Be någon av studenterna kontrollera att alla som är hemma och vill delta är samlade. Om en eller flera av de boende inte förstår svenska bör hembesöket ske på engelska.

Diskussion

Inled med att berätta vad ett hembesök är och varför ni gör det. Poängtera att ni inte är där i egenskap av myndighetsperson utan för att diskutera brandskyddet i boendet.

För en diskussion med de boende. Punkterna som presenteras under rubriken *Riktade budskap* ovan kan användas som samtalsstöd. Var noga med att alla boende är aktiva under samtalet och besvara de frågor som kommer upp. Visa gärna en kortare film som knyter an till de budskap ni förmedlar.

Förklara vilket enskilt ansvar de har enligt LSO och att studentboende i korridor räknas som egen bostad. Prata även om vikten av att ha en hemförsäkring, och vad följderna kan bli vid en brand om man inte har det.

Testa brandvarnare

Be de boende att testa sina brandvarnare medan ni är där. Lämna aldrig en bostad som saknar en fungerande brandvarnare. Byt batteriet om det är slut och sätt upp en ny brandvarnare om en sådan saknas. Detta kan göras provisoriskt med självhäftande tejp.

Sammanfatta mötet

Be studenterna sammanfatta mötet för att säkerställa att informationen nått fram. Förklara och förtydliga om det behövs.

- ✓ SAMLA DE BOENDE
- ✓ DISKUSSION MED STUDENTERNA
- ✓ BE DE BOENDE TESTA SINA BRANDVARNARE
- ✓ BE STUDENTERNA SAMMANFATTA MÖTET
- ✓ LÄMNA KVAR INFORMATIONSMATERIAL

Informationsmaterial

Lämna utrymme för frågor innan besöket avslutas och dela ut informationsmaterial som sammanfattar de budskap ni förmedlat. Detta för att de boende i efterhand ska bli påminda om besöket och det ni pratade om. Var gärna kreativ i det material ni lämnar, istället för en informationsbroschyr kan ni lämna klistermärke att sätta upp i köket, kylskåpsmagneter och så vidare.

Till de personer som inte var hemma vid besöket kan ni lämna informationsbroschyrer med mer utförlig information om budskapen. Exempel på detta finns i bilaga G på svenska och H på engelska. Fråga även om det är någon som kan tänka sig att informera de som inte varit hemma om det ni pratat om.

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

✓ INTERN UPPFÖLJNING

Intern uppföljning

✓ ÅTERKOPPLA TILL FASTIGHETSÄGAREN

Hembesöken i studentkorridorer följs upp internt genom att registrera brandvarnarförekomst, vilket studentboende som besökts, hur många som informerats och om det finns behov av uppföljning genom exempelvis tillsyn enligt LSO.

Utvärdera även metoden. Det är svårt att få fram kvantitativa mått och trender med en gång, men det är viktigt att lyfta fram det kvalitativa och ta till vara på erfarenheter för att förbättra konceptet. Utvärderingen är också viktig för att diskutera hur ny kunskap om målgruppen förvaltas på bästa sätt framöver.

Återkoppla till fastighetsägaren

Vid uppföljning med fastighetsägaren presenterar ni resultatet gällande brandvarnarförekomst och vilka som inte var hemma. Återkoppla till mötet innan hembesöken och be fastighetsägaren redogöra för hur han/hon tänker följa upp och åtgärda de bostäder som inte hade brandvarnare. Visar det sig att många saknar brandvarnare kan ni behöva understryka att det är fastighetsägarens ansvar att förse de boende med brandvarnare. Saknas det släckutrustning i de gemensamma utrymmena så rekommendera att det sätts upp.

Hemmaträffar

I detta avsnitt presenteras konceptet *Hemmaträffar*. Grundtanken med dessa är att diskutera trygghet och säkerhet i en social kontext, i en miljö där målgruppen känner sig trygg. Det ska finnas gott om tid och möjlighet att skapa en god relation. Genom att anordna hemmaträffar med andra samhällsaktörer, till exempel polis och kommunala förvaltningar kan man tillsammans med de boende prata om säkerhet och trygghet ur ett större perspektiv.

Bakgrund till hemmaträffarna

Idén med hemmaträffar utvecklades av Räddningstjänsten Syd baserat på erfarenheter från bränder i ett specifikt område. Utvärdering efter bränderna visade att många av de boende inte visste hur en brandvarnare fungerade eller hur de skulle agera om det började brinna, detta trots att hembesök genomförts i området. Räddningstjänsten tog därför ett initiativ att testa en variant på hembesök, med utökat fokus på att skapa en djupare dialog.

Under en pilotstudie valde Räddningstjänsten Syd att rikta hemmaträffarna till arabiskt-talande kvinnor i området. Konceptet kan även anpassas och användas för andra målgrupper som ni vill möta för att föra en fördjupad dialog om brandskydd och säkerhet i hemmet.

”Hemmaträffarna är väldigt uppskattade och har även bidragit till att kvinnorna på egen hand anordnat arrangemang i området med fokus på trygghet och säkerhet.

Hemmaträffarna gav oss en värdefull inblick i målgruppens vardag som gjorde att vi lärde känna målgruppen mycket bättre.”

Erfarenheter från räddningstjänsten Syd

Riktade budskap

För räddningstjänstens del utgår budskapen från de tre huvudbudskapen; hur de förebygger att det börjar brinna, hur de upptäcker en brand tidigt och hur de ska agera om det börjar brinna. Nedan presenteras de budskap som Räddningstjänsten Syd valde att fokusera på utifrån valet av målgrupp.

Förebygga att det börjar brinna

- *Brand i köket* är ett av de vanligaste tillbudena. Berätta vad konsekvenserna kan bli om de glömmer mat på spisen, att en brand eller torrkokning kan uppstå.

Upptäcka en brand tidigt

- Det viktigaste brandskyddet i bostäder är *brandvarnaren*. Var tydlig med att denna inte är vidarekopplad till räddningstjänsten eller SOS.

Agera om det börjar brinna

- Tryck framförallt på att de inte ska *släcka en brand* i olja med vatten utan att ett lock, brandfilt eller motsvarande ska användas. Rekommendera även att de har en 6 kg *pulversläckare* i hemmet.
- Om träffen genomförs i flerbostadshus så var tydlig med att de *aldrig ska gå ut i ett rökfyllt trapphus*. Informera om att lägenheterna är *egna brandceller* och att de är trygga där vid rök i trapphuset. Berätta att de måste *stänga dörren* efter sig när de utrymmer om det brinner i deras lägenhet.
- Förklara att de ska utrymma innan de larmar och att det är viktigt att alltid *larma 112* vid en brand och inte förlita sig på att någon annan gör det.

De andra samverkansaktörerna tar själva fram budskap som de vill förmedla. För polisens del kan det vara att berätta om hur deras arbete för att öka tryggheten fungerar. Från kommunens sida kan det handla om verksamhet och aktiviteter i området, var de boende kan lämna synpunkter och hur de kan påverka sin vardag.

En viktig del vid hemmaträffarna är också att skapa förståelse för hur räddningstjänst, kommun och polis samarbetar med varandra.

PLANERA HEMMATRÄFFAR

Välj ut område

Identifiera var i kommunen ni upplever att det är svårt att nå fram med budskap inom ramen för ”hembesök hos den breda allmänheten”, där hemmaträffar kan vara ett alternativ.

Hitta samverkansaktörer och bilda arbetsgrupp

Genom att välja samverkansaktörer som redan är etablerade i området kan startsträckan bli kortare, eftersom de känner till områdets behov och kontaktvägar. Exempel på samverkansaktörer kan vara en avdelning som arbetar med ”bo-sociala”-frågor inom kommunen, poliser som patrullerar och fastighetsskötare. Se dock till att det inte blir för många aktörer inblandande, då det kan bli för mycket information för att få en bra dialog under själva träffen.

Representanterna behöver ha ett stort engagemang och en vilja att interagera under träffarna. Tänk på att inte vara för många representanter från varje samverkanspart (1-2 stycken är lagom), så att deltagarna lättare kan skapa en relation och förtroende till var och en.

Riktat man sig till en särskild språkgrupp vid hemmaträffen så är det bra om någon av representanterna talar det aktuella språket, även om samtalet i största möjliga mån ska ske på svenska eller engelska.

När representanter från de olika samverkansaktörerna är utsedda bildar man tillsammans en arbetsgrupp.

Utse representant för målgruppen

Se till att det finns en person som representerar målgruppen och som kan vara en del av arbetsgruppen. Vid de hemmaträffar som genomfördes med Räddningstjänsten Syd var det en boende i området som också arbetade på kommunen, som fungerade som målgruppsrepresentant. Försök hitta någon med stort engagemang som kan vara en ”dörröppnare” och anordna den första hemmaträffen.

Skapa en gemensam konceptbeskrivning

När arbetsgruppen är klar är det dags att ta fram en gemensam konceptbeskrivning som samtliga aktörer står bakom. I denna specificeras uppbygg, syfte och mål samt vilka kontaktvägar som finns till de olika aktörerna. Konceptbeskrivningen bör också innehålla förhållningsregler som exempelvis en plan för hur ni agerar om någon av aktörerna får förhinder vid en hemmaträff, ska den genomföras i alla fall eller skjutas upp? Erfarenheter säger även att civil klädsel är att föredra.

Inbjudan

Den som är värd/värdinna för hemmaträffen bjuder in personer från sin bekantskapskrets (ca 5-8 personer är lagom) till en träff i sitt hem tillsammans med samverkansaktörerna.

VÄLJ UT OMRÅDE

HITTA SAMVERKANS-
AKTÖRER OCH BILDA
ARBETSGRUPP

UTSE REPRESENTANT
FÖR MÅLGRUPPEN

TA FRAM KONCEPT-
SKRIVNING

INBJUDAN TILL HEM-
MATRÄFF

GENOMFÖR HEMMATRÄFFAR

✓ DELGE INFORMATION GENOM PRAKTISKA EXEMPEL

Delge information

Börja träffen med en presentationsrunda av samtliga deltagare och berätta varför ni är där. Håll presentationen rätt så kort. Även om socialt småpratande är trevligt är risken att det tar över för mycket så att ni inte får tillräckligt med tid till själva budskapen.

✓ TESTA BRANDVARNARE

Försök att få till ett samtal i gruppen, det ska inte bli som en föreläsning. Relatera informationen till praktiska saker i deras vardag och hemmiljö. Samla alla i köket och diskutera vilka risker som finns där och hur de ska agera om det börjar brinna. Låt dem fundera över hur de kan utrymma om det brinner på olika ställen i hemmet. Utgå från informationen i bilaga B vid samtalen som förs. Ha även med ett antal exemplar som kan lämnas till alla deltagare.

✓ TIPSA OM ANDRA ARRANGEMANG I NÄRTID

Testa brandvarnare

Be den boende testa sin brandvarnare medan ni är där. Om batteriet är slut eller brandvarnare saknas bör detta överlämnas.

✓ DELA UT INFORMATIONSMATERIAL

Andra arrangemang i området

Innan ni skiljs åt kan ni upplysa deltagarna om andra arrangemang som händer i området i närtid. Kommunen kanske anordnar mötestillfällen i området där de svarar på frågor och funderingar. Informera om var räddningstjänsten finns om de vill träffas eller om det dyker upp fler funderingar efter hemmaträffen.

✓ UTSE VÄRDINNA/VÄRD FÖR NÄSTA TRÄFF

Informationsmaterial

Lämna även kvar informationsmaterial som kan påminna om de budskap som ni förmedlat. Detta kan vara allt från en informationsbroschyr till klistermärke eller magnet att sätta på kylan.

Utse värdinna/värd för nästa träff

Avluta träffen med att fråga deltagarna vad de tyckte; om det var givande, vad de tyckte var bra och om de saknade något. Detta gör att ni i efterhand kan utvärdera och förbättra konceptet till nästa gång.

Hemmaträffen avslutas sedan med att någon av deltagarna tar över värdskapet till nästa träff. Poängtera att tanken inte är att det ska bli samma grupp utan att nya personer bjuds in. Det kan dock vara en fördel om någon vill vara med även vid nästa träff, på så vis kommer diskussionerna lättare igång. Utse gärna någon som kan vara reserv, om den som ska anordna nästa träff får förhinder.

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

Avstämning och dokumentation

Efter varje hemmaträff bör en avstämning mellan samverkansaktörerna genomföras i syfte att lära av mötet. Avstämningen dokumenteras gällande vad som gick bra, vad som kan förbättras och vad som ska återkopplas till deltagarna samt diskussion om deltagarnas upplevelse. Det är en fördel om detta kan göras direkt efter träffen. Förslag på uppföljningsdokument finns i bilaga I.

Återkoppla obesvarade frågor

På en hemmaträff kan det komma upp frågor, samtalsområden och teman som ligger utanför representanternas kompetensområde. Det som inte kan besvaras under träffarna behöver fångas upp och återkopplas till de boende, eftersom det bidrar till ett starkare förtroende. Välj själva på vilket sätt ni vill göra detta, det viktiga är att det sker på ett strukturerat sätt.

Återkopplingsmöte med målgruppen

Efter en period kan ett återkopplingsmöte hållas för att utvärdera hemmaträffarna tillsammans med alla som deltagit under samtliga träffar. Sammanfatta perioden, diskutera hur budskapen tagits emot och vilka frågor som dykt upp. Ge deltagarna möjlighet att reflektera och berätta om deras upplevelser, om de förmedlat budskap vidare och hur i så fall.

Utvärdering med samverkansaktörer

Även samverkansaktörerna bör ha ett utvärderingsmöte efter en period med hemmaträffar. Under utvärderingen diskuteras det som framkom på återkopplingsmötet, upplevelser och hur konceptet kan utvecklas i stort. Det är svårt att få fram kvantitativa mått och trender med en gång, men det är viktigt att lyfta fram det kvalitativa och ta till vara på erfarenheter för att förbättra konceptet. Utvärderingen är också viktig för att diskutera hur ny kunskap om målgruppen förvaltas på bästa sätt framöver. Den kan också omfatta förslag på nya grupper att möta.

- ✓ AVSTÄMNING OCH DOKUMENTATION
- ✓ ÅTERKOPPLA OBESVARADE FRÅGOR
- ✓ ÅTERKOPPLINGSMÖTE MED REFLEKTIONER TILLSAMMANS MED MÅLGRUPPEN
- ✓ GEMENSAM UTVÄRDERING TILLSAMMANS MED SAMVERKANSAKTÖRER

Arrangemang

Arrangemang

I detta kapitel får ni exempel på olika typer av arrangemang och aktiviteter kopplade till dessa.

Ordet arrangemang för kanske främst tankarna till mässor, festivaler eller öppet hus. I den här vägledningen innebär arrangemang alla former av kommunikationsinsatser utanför hemmet.

Arbetsgång

Arbetsgången som beskrivs är generell och kan följas oavsett om ni vill delta i ett arrangemang eller ordna ett eget och kan användas oavsett målgrupp.

TIPS!

I kapitlet om Hembesök finns förslag på riktade budskap till den breda allmänheten och de övriga målgrupperna. Kika under rubrikerna Riktade budskap under respektive målgrupp för att få inspiration.

PLANERA ARRANGEMANG

✓ OMVÄRLDSBEVAKNING

Omvärldsbevakning

✓ BESLUTA OM ARRANGEMANG FÖR AKTUELL MÅLGRUPP

Tanken med en omvärldsbevakning är att skapa sig en uppfattning om vad som händer utanför den egna organisationens väggar. Utgå från följande punkter när ni genomför denna:

✓ TA FRAM MÅL OCH BUDSKAP

- *Vilka vill vi nå?*
Inventera var bränder och olyckor sker i kommunen. Kartlägg om en viss målgrupp drabbas eller om bränder sker i ett speciellt område.

✓ BESLUTA OM RESURSER

- *Vad görs i kommunen? Vilka samverkanspartner finns det?*
Skapa en bild över vilka samverkanspartners som finns från räddningstjänsten, kommunen, föreningar, organisationer med mera. Undersök om det anordnas något arrangemang där ni kan delta, eller vilka ni skulle vilja ha med som samverkanspartners om ni ordnar ett eget. Det kan vara allt från större arrangemang, som mässor och festivaler, till mindre arrangemang som att bli inbjuden till en organisation för att föreläsa. Det kan finnas mötesplatser som inte är så kända men som kan vara väldigt passande träffpunkter.

✓ MARKNADSFÖR ARRANGEMANG

- *Vad händer i övriga delar av landet?*
En del av omvärldsbevakningen kan också vara att undersöka hur andra räddningstjänster, kommuner, föreningar och organisationer arbetar med arrangemang mot olika målgrupper och deras erfarenheter kring detta.
- *Finns det nationella eller regionala riktlinjer?*
Under perioder kan det finnas nationella eller regionala riktlinjer kopplat till olika målgrupper som ska prioriteras vid budskaps-spridning och förebyggande arbete. Då finns det kampanjer och arbetsmaterial som ni kan ta del av. Ju fler som sprider samma budskap – desto större genomslagskraft. Håll utkik på MSB:s hemsida för mer information.
- *Vad har vi för högtider och traditioner?*
Kommunikationsinsatser och kampanjer kan med fördel knytas till risker under olika årstider och säsonger. Till exempel brandskydd i semesterboendet sommartid och användandet av levande ljus och fyrverkerier vintertid. Genom att identifiera högtider och traditioner för olika religioner och kulturer kan ni även anpassa era budskap efter dessa.

Besluta om målgrupp och arrangemang

Utifrån omvärldsbevakningen fattas ett beslut om vilken målgrupp ni vill rikta er till och vilket arrangemang ni vill anordna eller delta i. I nästa avsnitt (s. 43) finns några exempel på detta.

Mål och budskap

När ni bestämt er för vilken målgrupp ni vill nå är det dags att gå djupare in på mål med arrangemanget. Fundera utifrån följande frågor.

- *Vad är det vi vill uppnå?*
Vad vill ni att personerna ni träffar gör efter ert möte? Hur får ni dem att faktiskt testa brandvarnaren när de kommer hem och hur ser ni till att de får med sig en ökad kunskap, till exempel om bränder i köket?

En grundpelare för att lyckas med detta är att anordna aktiviteter som ger upphov till dialog och inte enkelriktad information.

Oavsett målgrupp bör budskapen utgå från de tre huvudbudskapen:

- Hur de förebygger att det börjar brinna i bostaden.
- Hur de upptäcker en brand tidigt.
- Hur de ska agera om det börjar brinna.

Med detta som utgångspunkt kan ni sedan anpassa budskapet och bemötandet utifrån vald målgrupp.

Besluta om resurser

Vid beslut om arrangemang och aktiviteter behöver de resurser som krävs i form av både personal och material planeras i god tid. Material som ni vill använda behöver vara innovativt och anpassat till arrangemanget och målgruppen för att väcka intresse. Är resurserna för att ta fram eget material begränsade så finns det en hel del inom den nationella kampanjen "Aktiv mot brand" att använda sig av. Se till så att det finns ett strukturerat schema och tidsplan över arrangemanget.

Marknadsföra arrangemang

Låt arrangemangets karaktär avgöra hur det ska marknadsföras. Är det ett stort arrangemang kan flera olika kanaler användas för att öka sannolikheten att det uppmärksammas. Ni behöver också beakta vilken målgrupp arrangemanget är avsedd för. Är det riktat till seniorer är det kanske större sannolikhet att de läser om det i dagstidningen än via sociala medier. Är det riktat till unga vuxna kan det vara tvärtom. Man kan även marknadsföra genom organisationer och föreningar som målgruppen har anknytning till.

Vid publicering i sociala medier är följande punkter viktiga att tänka på:

- Skriv kortfattat och rakt på sak.
- Skriv inte samma sak flera gånger.
- Forma ett personligt meddelande, därefter kan man länka vidare till eventuella pressmeddelanden eller nyhetsartiklar.

GENOMFÖR ARRANGEMANG

✓ ANPASSA BEMÖTANDET OCH BUDSKAPEN TILL MÅLGRUPPEN

Anpassa budskap och bemötande

Med en väl utförd planering inför arrangemanget har ni något att förhålla er till under genomförandet. Bemötandet och budskapet riktas till den målgrupp som arrangemanget är avsett för. Läs gärna i kapitlet Att bemöta och kommunicera för mer information om detta.

✓ SAMLA IN REFLEKTIONER FRÅN DELTAGARNA

Eftersträva dialog och var lyhörd för vad de personerna ni pratar med har för frågor och funderingar. Ställ öppna frågor till de ni möter som anpassas efter de budskap ni vill förmedla. Vad har de för risker hemma hos sig? Har de varit med om något tillbud? Svara alltid på frågor som dyker upp, kan ni inte svaret direkt så be att få återkomma på lämpligt sätt.

Reflektioner från besökarna/målgruppen

Innan arrangemanget är slut så försök att fånga upp deltagarnas reflektioner. Det är för deras skull som arrangemangen anordnas och det är därför givande att ta del av deras upplevelse. Om arrangemanget är som en informationsträff, med ett visst antal inbjudna personer, är det enkelt att använda sig av utvärderingslappar. Om arrangemanget istället är exempelvis öppet hus är ett tips att ha en utvärderingsstation i anslutning till utgången, där de kan stanna till och lämna åsikter på vägen ut.

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

✓ UTVÄRDERA ARRANGEMANGET

Utvärdera arrangemanget

I många fall uppkommer idéer och förslag till förändringar i samband med genomförandet. Sätt därför av tid till diskussion och utvärdering i direkt anslutning till arrangemanget oavsett hur stort eller litet det är. Ha en utvärderingsblankett som respektive medarbetare kan fylla i, förslag på en sådan finns i bilaga J. Anordna även en gemensam utvärdering tillsammans med eventuella samverkansparter.

✓ SAMMANSTÄLL ERFARENHETER TILL NÄSTA GÅNG

Sammanställ erfarenheter till nästa gång

Utifrån utvärderingarna med personal, samverkansaktörer och reflektioner från deltagarna skapar ni ett värdefullt underlag inför kommande arrangemang. Sammanställ detta på ett särskilt ställe och låt alla som deltagit få ta del av det.

Tips på arrangemang och aktiviteter

I detta avsnitt finns tips på arrangemang med tillhörande aktiviteter som ni kan anordna och delta i, såväl på brandstationen som på andra platser.

TIPS!

Vi utbildar en hel by

Vi utbildar en hel by är ett arrangemang som med fördel utförs med flera samverkansaktörer. Tanken är att skapa ett helhetsgrepp kring ämnet "trygghet och säkerhet" genom att med olika aktiviteter nå ut till medborgarna i en by, delar av en stad eller kommun. Arrangemangets kan anpassas efter mängden aktiviteter som genomförs och kan i längd variera från en dag till en vecka. Exempel på samverkansaktörer är räddningstjänst, polis, ambulans, röda korset, lokala föreningar och andra organisationer som vill nå ut med ett budskap inom trygghet och säkerhet.

Konceptet går ut på att anordna aktiviteter som är anpassade till medborgarna i byn eller det område där arrangemanget hålls. Aktiviteterna bör genomföras med tanken "möt-prova-titta-fråga-lär", med syfte att engagera deltagarna. Här följer några exempel på aktiviteter:

- Utbildningar i områdets skolor där eleverna sedan kan agera vidareinformatorer i sina familjer.
- Informationsträffar för de som bor i området med både praktisk och teoretisk utbildning i brandskydd.
- Hembesök i området.

Varar arrangemanget under flera dagar kan det avslutas med att samla alla aktörer på ett ställe, till exempel en idrottsplats eller liknande, för ett avslutande event. Här finns många förslag på aktiviteter som prova på att släcka en brand eller göra hjärt- och lungräddning, tävlingar, tipsrundor där besökarna går en bana med frågor från alla samverkansaktörer med mera.

En erfarenhet från Räddningstjänsten Syd är att om flera lokala föreningar och aktörer är engagerade blir även uppslutningen och engagemanget från de som bor i byn eller området större, och trygghetsfrågan blir ett gemensamt samtalsämne.

TIPS!

Öppet hus på brandstationen

Öppet hus kan anordnas som ett större arrangemang på brandstationen med samverkansaktörer och många aktiviteter eller som ett mindre arrangemang med fokus på enbart brandskydd eller en viss målgrupp. Här följer några exempel på aktiviteter:

- Information om brandrisker och hur man kan förebygga att det börjar brinna.
- Information om brandskydd och hur man ska agera om det börjar brinna.
- Vad gör du om du är först på en olycksplats eller blir vittne till en olycka.
- Prova på att släcka en brand med handbrandsläckare och brandfilt.
- Prova att utföra hjärt- och lungräddning.
- Visa runt på brandstationen, kanske i form av en tipsrunda.
- Visa räddningsfordonen, brukar vara populärt att provsitta både för barn och vuxna.
- Uppvisning av en räddningsinsats (till exempel brand, trafik, vattenlivräddning).

TIPS!

Informationsträffar för prioriterade målgrupper

Ett bra sätt för att nå ut till prioriterade målgrupper är att bjuda in till *informationsträffar* som anpassas till målgruppen. Informationsträffarna kan hållas på brandstationen eller hos målgruppen själva.

Bygg upp träffarna kring frågor och diskussionspunkter anpassade till målgruppen och de risker som är förknippade med denna. Tanken är inte att detta ska vara enkelriktade föreläsningar, utan träffarna ska ge upphov till diskussion bland deltagarna. Varva gärna detta med praktiska moment, som att testa handbrandsläckare eller släcka en spisbrand.

Här följer några exempel på mötesplatser för olika målgrupper som ni kan besöka eller bjuda in:

- För att nå målgruppen seniorer finns det olika pensionärsföreningar eller kommunens mötesplatser för seniorer och anhörigträffar.
- Unga vuxna kan nås genom studentföreningar, studentboenden och idrottsorganisationer. Ni kan också kontakta universitet och högskolor för att höra om de anordnar tillfällen där budskap om brandskydd kan vara lämpligt.
- Vuxna med begränsade kunskaper i svenska språket kan exempelvis nås genom SFI-utbildningar, arbetsförmedlingen, fritidsgårdar, trossamfund, föreningar och genom kommunens mötesplatser.

TIPS!

Mässor och festivaler

Mässor och festivaler har olika utformningar och inriktningar. Mässor riktar sig ofta till en specifik målgrupp där det finns ett övergripande syfte. Festivaler behöver nödvändigtvis inte var riktade till specifika målgrupper utan mer till den breda allmänheten.

Vid mässor eller festivaler är det vanligt att man blir tilldelad en specifik plats eller yta där man får vara. Lägg tid på att utforma er plats så att denna fångar besökarnas uppmärksamhet och intresse. För att kunna genomföra en effektiv kommunikationsinsats på en mäsja eller en festival är det viktigt att personalen är engagerad och tar initiativ till att prata med besökarna. Dela inte bara ut en informationsbroschyr, utan fokusera på dialogen. Här följer några exempel på aktiviteter:

- Ha gärna en dator eller tv-skärm som visar film på en brand i hemmiljö och för en dialog om vad som händer i filmen.
- Anordna en frågetävling som är anpassad efter de budskap ni vill förmedla. Detta är ett bra sätt att skapa dialog

eftersom ni sedan kan gå igenom frågorna och de rätta svaren tillsammans. Uppmuntra deltagande genom att lotta fram en vinnare som får en vinst kopplad till budskapen, till exempel en brandvarnare.

- Ha gärna med en brandsläckare, brandfilt och brandvarnare för att kunna visa och diskutera deras funktion.
- Räddningstjänsten Syd använder i vissa kommunikationsinsatser ett kök som brunnit, för att förstärka budskapen. Hela förloppet filmades för att kunna visa hur köket ser ut om branden upptäcks tidigt jämfört med hur snabbt brandförloppet går när det får fortsätta brinna. Filmen visar också hur man kan släcka med brandfilt och handbrandsläckare.

Vidare- informatörer

Vidareinformatörer

Att använda sig av vidareinformatörer för att nå ut med budskap om brandskydd kan vara ett effektivt sätt att nå ut till många. I detta kapitel finns exempel på två olika typer av vidareinformatörer; sotarnas brandskyddskontrollanter och kommunens vård- och omsorgspersonal. Dessa aktörer besöker dagligen hushåll runt om i kommunen och kan vara en värdefull tillgång för att nå ut med budskap. De är aktörer som var och en på sitt vis är måna om trygghet och säkerhet, och är därför naturliga samverkansparter.

Fundera även på vilka andra aktörer i din kommun som kan utgöra vidareinformatörer. I kapitlet *Arrangemang* på s.39 finns några exempel på mötesplatser där ni kan träffa olika målgrupper. Vissa av dessa kan säkerligen också användas som vidareinformatörer, till exempel ledare i pensionärsförening eller trossamfund och bovärdar på studentboenden. Även fastighetsskötare eller bovärdar till flerbostadshus kan utgöra vidareinformatörer. Hämta inspiration från detta kapitel för att utveckla egna koncept för samverkan med vidareinformatörer.

Kommunikation via sotarnas brandskyddskontrollanter

En form av riktad kommunikationsinsats till den breda allmänheten kan ske i samband med den brandskyddskontroll av eldstäder som utförs av kommunen. Detta är den enda regelbundna kontroll av brandskyddet som sker i bostäder.

Varje kommun har ansvaret att se till att det sker rengöring (sotning) och brandskyddskontroll av eldstäder. Det är upp till kommunen att antingen utföra uppgifterna i egen regi eller att upphandla en sotningsentreprenör. I vissa kommuner är det räddningstjänsten som ansvarar för upphandlingen, i andra kommuner kan ansvaret ligga på någon förvaltning. Är ni inte själva ansvariga för upphandlingen så kan ni undersöka vilken del av kommunen som är det och höra efter vilka möjligheter det finns att etablera en samverkan.

I och med att LSO trädde i kraft 2004 så separerade man brandskyddskontrollen från själva sotningen. Brandskyddskontrollen får endast ske av den sotarentreprenör som kommunen upphandlat, medan ägaren själv kan få tillstånd av kommunen att utföra sotningen. För att vara säker på att nå ut till så många som möjligt bör det därför vara brandskyddskontrollanterna som man samverkar med för att sprida budskap om brandskyddet i hemmet.

Brandskyddskontrollanternas huvudsakliga uppgift är att kontrollera brandskyddet för själva eldstaden. Tätheten i eldstaden kontrolleras, hur eldningsvanorna ser ut och om det finns några tecken på en brandfarlig värmeöverföring till intilliggande byggnadsdelar. Om brister upptäcks i eldstadens brandskydd har kontrollanterna rätt att kräva att åtgärder vidtas. Om man som räddningstjänst avser att ta hjälp av brandskyddskontrollanterna för att sprida information och kontrollera om det finns fungerande brandvarnare är det lämpligt att påpeka att detta endast görs i ett rådgivande syfte.

”Nu har vi en etablerad samverkan med brandskyddskontrollanterna. Vi ser samarbetet som mycket positivt och kontrollanterna tycker att det är en givande arbetsuppgift.

Uppfattningen är också att de boende uppskattar att få utökad information om brandskyddet i hemmet, och inte enbart om eldstaden.

De tycker också det är bra att brandvarnare och släckutrustning kontrolleras.

Det är dock viktigt att påpeka att de även själva måste kontrollera sina brandvarnare och sin släckutrustning utifrån MSB:s rekommendationer.”

**Erfarenheter från
Räddningstjänsten
Karlstadsregionen**

PLANERING AV KOMMUNIKATION I SAMBAND MED BRANDSKYDDSKONTROLL

Precisera arbetsuppgifter

Var tydlig redan i upphandlingsskedet mellan kommun och sotar-entreprenör med att ni vill att kontrollanterna inte enbart tittar på eldstaden, utan att de även ska ge information om brandskyddet och kontrollera brandskyddet i hemmet.

Utbilda brandskyddskontrollanter

När kommunen har upphandlat en entreprenör är det nödvändigt att kontrollanterna får en utbildning i vad de ska informera om, vilka frågor de behöver kunna besvara och i stort vad som förväntas av dem.

Till denna vägledning finns det ett exempel i bilaga L på utbildning till brandskyddskontrollanter. Ha gärna MSB:s publikation *"Brandskydd i bostäder – för dig som ger råd"*, som en utgångspunkt i utbildningen. Ge brandskyddskontrollanterna motivation och inspiration till varför detta är en viktig arbetsuppgift.

Även brandskyddskontrollanterna kan utgå från de tre huvudbudskapen om hur du förebygger att det börjar brinna, hur du upptäcker en brand tidigt samt hur du ska agera om det börjar brinna. Inspiration till detta finns i avsnittet *Hembesök hos den breda allmänheten* på s.18.

Förannonsera besöket

Det är vanligt att sotarentreprenörer skickar ut ett informationsblad om vilken tidpunkt de kommer för att genomföra brandskyddskontrollen. I samband med detta ska det framgå att det även kommer ges rådgivning om brandskyddet i övrigt, och att brandvarnare och släckutrustning kommer att kontrolleras.

✓ **PRECISERA ARBETSUPPGIFTER REDAN I UPPHANDLINGSSKEDET**

✓ **UTBILDA BRANDSKYDDSKONTROLLANTER**

✓ **FÖRANNONSERA BESÖKET**

GENOMFÖRANDE AV KOMMUNIKATION I SAMBAND MED BRANDSKYDDSKONTROLL

Genomgång med hjälp av checklista

Underlätta arbetet genom att använda en checklista över vad brandskyddskontrollanterna ska informera om och kontrollera. Genom att dokumentera i denna blir det också lättare att i efterhand registrera resultatet. Exempel på hur en sådan checklista kan se ut finns i bilaga M.

Dela ut informationsmaterial

För att de boende ska påminnas om besöket och informationen kan kontrollanterna lämna kvar en broschyr med rådgivning om brandskydd. Exempel på en sådan broschyr finns i bilaga B.

✓ **GENOMGÅNG MED HJÄLP AV CHECKLISTA**

✓ **DELA UT INFORMATIONSMATERIAL OM BRANDSKYDD I HEMMET**

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

✓ REGISTRERA BESÖKET

Registrera besöket

Genom att registrera resultatet av kontrollen i checklistan finns möjlighet att föra statistik om såväl kunskapen om brandskyddet som förekomst av brandskyddsutrustning. Genom att dokumentera detta kan man med åren skapa en bild över hur brandskyddet och kunskapen om detta förändras och hur det ser ut i olika bostadsområden.

✓ ORDNA UPPFÖLJNINGSTILLFÄLLEN FÖR BRANDSKYDDS-KONTROLLANTERNA

Uppföljningstillfällen för brandskyddskontrollanterna

För att säkerställa att brandskyddskontrollanternas arbete och information håller en jämn nivå kan ni ordna uppföljningstillfällen baserat på den grundutbildning som de får. Då kan ni även följa upp hur arbetet har gått, presentera statistik och diskutera hur arbetet kan förbättras och vidareutvecklas.

✓ UPPFÖLJNING I HEMMEN UTIFRÅN BRANDSKYDDS-KONTROLLERNAS INTERVALL

Uppföljning i hemmen

Beroende på eldstadens utformning ska en brandskyddskontroll äga rum vart tredje eller vart sjätte år. Det kommer därför att falla sig naturligt att även följa upp kunskapen om brandskyddet och utrustningen med dessa intervall. Med tiden kan ni med hjälp av de registrerade checklistorna skapa en bild över hur brandskyddet och kunskapen om detta förändras.

TIPS!

Det kan vara en god idé att ta hjälp av brandskyddskontrollanterna efter en eldstadsrelaterad brand. De har en djupare kompetens i eldstadens uppbyggnad och kan lämna värdefulla utlåtanden över vad som har gått fel och varför.

Det är även ett bra verktyg för att både räddningstjänsten och kontrollanterna själva ska få kunskap om var det brinner och varför.

Vill man använda sig av brandskyddskontrollanterna även i detta syfte ska detta behandlas redan i upphandlingsskedet.

Kommunikation via kommunens vård- och omsorg

I kapitlet om *Hembesök* (s.17) beskrivs hur man kan genomföra målgruppsanpassade hembesök hos seniorer för att föra en dialog om hur de kan förebygga bränder och var de kan vända sig om de behöver anpassa sitt brandskydd för att exempelvis lättare kunna uppfatta brandvarnaren.

För att nå fler seniorer som har behov av stärkt brandskydd kan ett samarbete med kommunens vård- och omsorgsfunktion eller liknande utvecklas. Genom att få in brandskyddstänket i deras arbete kan räddningstjänsten använda dem som vidareinformatörer. För att det ska bli hållbart i längden ska detta göras inom ramen för det arbete och de rutiner som finns hos kommunen i dagsläget. Likväl som vårdpersonal tittar på fallprevention och förebygger fallolyckor kan de även titta på brandskyddet genom att använda en checklista.

Det centrala är alltså att det finns utsedd personal som i sitt dagliga arbete även kan diskutera brandskyddsfrågor vid mötet med vårdtagaren, oavsett om det är biståndshandläggaren vid exempelvis välkomstsamtal, hemtjänsten i samband med genomförandeplanen eller fixartjänsten vid besök för att byta glödlampa. Det är även viktigt att de utarbetade forum och rutiner som finns idag för att hantera åtgärder och hjälpmedel används även för brandskyddsåtgärder. I samma forum som vård- och omsorgspersonal diskuterar åtgärder för exempelvis borttagning av trösklar eller införskaffande av rullator, är målet att även diskutera åtgärder för förstärkt brandskydd, exempelvis brandvarnare kopplat till trygghetslarm.

För att få en helhetssyn och mer detaljerad information om hur detta arbete kan planeras och genomföras kan MSB:s publikation "*Brandsäker bostad för alla: vägledning för individanpassat brandskydd*" användas. Nedan följer en kort sammanfattning samt lite tips och idéer som ni kan tänka på om ni vill arbeta med vård- och omsorgspersonal som vidareinformatörer.

PLANERING AV KOMMUNIKATION VIA KOMMUNENS VÅRD- OCH OMSORG

Förankra hos beslutsfattare

För att få samsyn och en hållbar lösning behöver arbetet förankras hos ledamöter i berörda nämnder samt chefer och tjänstemän i förvaltningar. Vid mötet med dessa bör problembild, arbetsmetodik samt checklista redovisas. Som stöd till detta finns en kort informationsfilm samt ett produktblad om arbetssättet som beskrivs i "Brandsäker bostad för alla: vägledning för individanpassat brandskydd". Dessa finns att hämta på MSB:s webbplats, www.msb.se/aktivmotbrand. Det är sedan upp till dem att fatta beslut om hur arbetet ska organiseras och hur inriktningen ska se ut.

Besluta om fokusgrupp

Tillsammans med chef för vård- och omsorg eller liknande identifieras berörda personer som arbetet ska inrikta sig mot. Börja gärna med en begränsad grupp för att sedan bredda uppdraget efterhand. Exempel på grupper är de som får insatser i form av hemtjänst, personlig assistans eller bostadsanpassning.

Besluta om utförande aktörer

Utefter det beslut som fattas om organisation och inriktning bestäms vilka aktörer som ska vara delaktiga i arbetet med checklistan. Detta fastställs tillsammans med chef för vård- och omsorg eller motsvarig befattning eller annan ansvarig person. Exempel på dessa är hemtjänst, fixartjänster, biståndshandläggare eller arbetsterapeuter.

- ✓ FÖRANKRA HOS
BESLUTFATTARE
- ✓ BESLUTA OM
FOKUSGRUPP
- ✓ BESLUTA OM
UTFÖRANDE AKTÖRER
- ✓ UTBILDA BERÖRD
PERSONAL

Utbilda berörd personal i checklistan

Räddningstjänsten kan med fördel utbilda den funktion eller yrkeskategori från kommunen som ska arbeta med checklistan, exempel på utbildning finns i bilaga D. Kompetens och erfarenheter av brandskydd finns hos räddningstjänsten och genom utbildningarna skapas en god kontakt och ett utbyte mellan organisationerna. Utbildningen ska utgå från de punkter som anges i checklistan och ska leda till att personalen får en uppfattning om vilka risker de ska titta på hos sina vårdtagare och vilka hjälpmedel som finns. Det är även viktigt att klargöra att arbetet med att stärka brandskyddet ska ske inom det arbete som bedrivs idag, motsvarande exempelvis fallprevention.

GENOMFÖRANDE AV KOMMUNIKATION VIA KOMMUNENS VÅRD- OCH OMSORG

✓ GENOMGÅNG MED HJÄLP AV CHECKLISTA OCH DOKUMENTERA ÅTGÄRDER

Genomgång med hjälp av checklistan

Utvald aktör genomför kontroll med hjälp av checklistan. Detta sker inom ramen för deras ordinarie arbete i samband med exempelvis kommunens genomförandeplan. Åtgärder och beslut om tekniska hjälpmedel dokumenteras i checklistan.

Räddningstjänsten bör finnas som ett stöd vid frågor eller vid behov av stöttning i enskilda fall.

ÅTERKOPPLING OCH UPPFÖLJNING

✓ FÖLJ UPP ÅTGÄRDER OCH RESULTAT AV INFÖRANDE AV TEKNISKA HJÄLPMEDEL

Följa upp åtgärder och resultat

Som nämnts i tidigare kapitel är det svårt att se resultat av ett nytt arbetssätt med en gång. Förhoppningen är ju att minska antalet bostadsbränder och dess konsekvenser hos en målgrupp som är överrepresenterad i dödsbränder. Detta är ett långsiktigt arbete. Det är bra om räddningstjänsten kan ta del av kommunens registrering av genomförda kontroller med checklistan, för att se vilka som är de vanligaste riskerna och vilka åtgärder och hjälpmedel som kopplas till dessa.

✓ UTVÄRDERA ARBETSMETODIK

Utvärdering av arbetsmetodik

De aktörer från vård- och omsorg som arbetar med checklistan bör utvärdera arbetsmetodiken efter en period av cirka ett år. Räddningstjänsten kan med fördel delta. Utvärdera om arbetsmetodiken fungerar, om åtgärder som föreslås fångas upp och åtgärdas och om personalen upplever att vårdtagarna blivit mer riskmedvetna. Diskutera hur kommun och räddningstjänst upprätthåller samverkan.

✓ ÅTERKOPPLA ERFARENHETER TILL BESLUTFATTARE

Återkoppling till beslutsfattare

Efter utvärdering av arbetsmetodiken är det bra att återkoppla resultatet till beslutsfattare. Gör gärna detta tillsammans med chefer på samverkande förvaltningar och de som använt checklistan.

